

Rok akademicki:

2014/15

Jednostka prowadząca:

Wydział Teologiczny

Kierunek:

Teologia

Specjalność:

teologia kapłańska

Poziom:

jednolite studia magisterskie, stacjonarne

Nazwa przedmiotu:

Egzegeza Starego Testamentu - księgi historyczne

Język:

PL

Typ przedmiotu:

przedmiot obowiązkowy

Przedmiot obieralny:

nie

Rok studiów, semestr:

rok III, semestr letni

Wymiar:

ćwiczenia: 15 godz.

Punkty ECTS:

ćwiczenia: 1

Forma zaliczenia:

ćwiczenia: zaliczenie z oceną

Prowadzący:

ćwiczenia: dr hab. Marcin Majewski;

Koordynator sylabusu:

dr hab. Marcin Majewski

Sylabus dostępny w ramach:

- [Egzegeza Starego Testamentu](#) [na kierunku:] [teologia kapłańska](#) (T_ksd), jednolite studia magisterskie, stacjonarne, III rok, semestr letni
  - [prowadzący ćwiczenia:15h/zo/1ECTS]: dr hab. Marcin Majewski;

Wymagania wstępne:

Znajomość podstaw języków hebrajskiego ST i greckiego NT

Posiadanie wiadomości wstępnych o Piśmie Świętym, historii zbawienia i archeologii biblijnej

Cele:

Treści kształcenia:

Samodzielna praca studenta nad wybranym tematem lub tekstem z ksiąg historycznych według podanych i omówionych kryteriów.

Pisemna praca plus prezentacja na ćwiczeniach. Praca to egzegeza wybranego fragmentu Biblii według podanych kryteriów lub opracowanie jednego z tematów. Przykładowe tematy:

1. Teologia ziemi obiecanej w Biblii (na podst. Księgi Jozuego)
2. Analiza Pieśni Debory i Baraka (Sdz 5)
3. Archeologia jako dyscyplina pomocnicza biblistyki
4. Osoba i dzieło proroka Samuela
5. Analiza i wpływ na inne proroctwa mesjańskie Proroctwa Natana (2 Sm 7)
6. Arka Przymierza w księgach historycznych (gł. 1 i 2 Sm)
7. Historia podzielonego królestwa (płd. Juda i płn. Izrael)
8. Modlitwa dedykacyjna Salomona w opracowaniu Kronikarza (2 Krn 6)
9. Problemy powygnanej wspólnoty (na podst. Ezd-Neh)
10. Debora, Judyta, Estera – biblijne bohaterki Izraela
11. Kontekst historyczny powstania machabejskiego
12. Męczennicy Machabejscy z 2 Mch - czy dziś to już nieaktualne?

Efekty kształcenia:**Metody i narzędzia dydaktyczne:****Sposoby sprawdzania i warunki zaliczenia:**

Na ćwiczeniach każda prezentacja studenta jest oceniana przez całą grupę oraz prowadzącego ćwiczenia. Omawiane są kwestie metodologiczne pracy z tekstem/tematem biblijnym, wartość merytoryczna prezentacji oraz sposób i komunikatywność prezentacji.

Lektury podstawowe:

Literatura pomocna przy egzegezie/opracowaniu tematu:

- P. Ostański, Bibliografia biblistyki polskiej 1945-2010, t. I-IV
- biblia-orygenes.org (dział 'Bibliografia')
- Katolicki Komentarz Biblijny
- Międzynarodowy Komentarz do Pisma Świętego
- Komentarz historyczno-kultowy do Biblii hebrajskiej
- inne komentarze i pomoce z Prymasowskiej Serii Biblijnej (Wyd. Vocatio)
- komentarze do poszcz. ksiąg (seria KUL, NKB, inne)
- X-L.Defour (red.), Słownik teologii biblijnej
- Brzegowy T., Księgi historyczne Starego Testamentu, Tarnów: Biblos 2002
- Brzegowy T., Księgi historyczne Starego Testamentu. Dziejopisarstwo izraelskie Warszawa: UKSW 2006.
- Briks P., Gądecki S., Rosłon J.W., Wypych S., Księgi historyczne Starego Testamentu. Dziejopisarstwo okresu judaistycznego, Warszawa: UKSW 2007.

Lektury uzupełniające:

Komentarze do Starego Testamentu:

Alleman H.C., Flack E.E., (red.), Old Testament Commentary, Philadelphia: The Muhlenberg Press 1948.
 Carro D. i in., Comentario Biblico Mundo Hispano: Tomo 3 Levitico, Numeros Y Deuteronomio
 Gillis C., El Antiguo Testamento: Un Comentario Sobre Su Historia Y Literatura
 Guijarro Oporto S., Salvador García M. (red.), Comentario al Antiguo Testamento, tom I: Pentateuco - Historia deuteronomista - Historia cronística - Historia episódica, La Casa de la Biblia - Madrid: Atenas, PPC - Salamanca: Sígueme - Estella (Navarra): Verbo Divino 1997.
 Guijarro Oporto S., Salvador García M. (red.), Comentario al Antiguo Testamento, tom II: Escritos proféticos - Escritos poéticos - Escritos sapienciales, La Casa de la Biblia - Madrid: Atenas, PPC - Salamanca: Sígueme - Estella (Navarra): Verbo Divino 1997.
 Houtman C i in., Historical Commentary on the Old Testament
 Kalisch M.M., A historical and critical commentary on the Old Testament
 Keil C.F., Delitzsch F., Biblical commentary on the Old Testament
 MacDonald W., Comentario al antiguo testamento
 Millos S.P., Comentario exhaustivo al Antiguo Testamento-Josué
 Oden T.C., Ancient Christian Commentary on Scripture: Old Testament (Isajah)
 Oden T.C., Ancient Christian Commentary on Scripture: Old Testament (The twelve prophetes)
 Pfeiffer C.F., El Comentario Biblico Moody: Antiguo Testamento
 The Collegeville Bible Commentary. Old Testament, Collegeville, MN: The Liturgical Press 1992.
 Walton J.H. i in., The IVP Bible Background Commentary: Old Testament
 Walton J.H., Matthews V.H., Bible Background Commentary: Genesis-Deuteronomy
 Walvoord J.F. i in., The Bible Knowledge Commentary: Old Testament
 Wiersbe W.W., Wiersbe Bible Commentary OT
 Wiersbe W.W., The Bible Exposition Commentary: Old Testament Wisdom and Poetry
 Zenger E. (red.), Stuttgarter Altes Testament. Einheitsübersetzung mit Kommentar und Lexikon, Stuttgart: Katholisches Bibelwerk 2004.
 Commentaires bibliques sur l'Ancien Testament
 Franz Delitzsch i Carl Friedrich Keil, Biblischer Commentar über das Alte Testament (BC), Leipzig: Dörffling & Franke

Archeologia biblijna:

Albright W.F., Archeologia Palestyny, tłum. S. Majchrzak, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1964 (oryginał zob. niżej)
 Albright W.F., Od epoki kamiennej do chrześcijaństwa, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1967 (oryginał zob. niżej)
 Arnaud D., Starożytny Bliski Wschód. Od wprowadzenia pisma klinowego do Aleksandra Wielkiego, Warszawa 1982.
 Bieliński R., Starożytny Bliski Wschód. Od początków gospodarki rolniczej do wprowadzenia pisma, Warszawa 1985.
 Chmiel J., Archeologia vs Biblia, Studia Judaica (PDF); zob. też inne art. z tego nru Studia Judaica 2003
 Fritz V., Archeologia biblijna. Mały słownik, Warszawa: Verbinum 22005.
 Gądecki S., Archeologia biblijna, I-II, Gniezno: Prymasowskie Wydawnictwo Gaudentinum 1994.
 Gryglewicz F., Archeologiczne odkrycia w egzegezie Nowego Testamentu, Lublin 1962.
 Horn S.H., Z archeologią przez kraje biblijne, Warszawa: Znaki Czasu 21989.
 Kozłowski J., Śliwa J., Archeologia wschodniej części basenu Morza Śródziemnego. Palestyna – Syria – Cypr, Kraków 1977.

Layard A.H., W poszukiwaniu Niniwy, Warszawa 1983.

McCarter P.K. i in., Starożytny Izrael. Od czasów Abrahama do zburzenia Jerozolimy przez Rzymian, tłum. W. Chrostowski, Warszawa: Czytelnik 1994.

Michałowski K., Od Edfu do Faras. Polskie odkrycia archeologii śródziemnomorskiej, Warszawa 1983.

Millard A., Skarby czasów Biblii. Odkrycia archeologiczne rzucają nowe światło na Biblię, tłum. M. Stopa, Warszawa: Diogenes; Świat Książki 2000.

Moscatti S., Kultura starożytna ludów semickich, Warszawa 1966.

Murphy O'Connor J., Przewodnik po Ziemi Świętej (The Holy Land. An Archeological Guide from Earliest Times to 1700), tłum. Burdajewicz M., Warszawa: Vocatio 2000.

Muszyński H., Mędała S., Archeologia Palestyny w zarysie, Pelplin: Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Chełmińskiej 1984.

Negev A., Encyklopedia archeologiczna Ziemi Świętej, Warszawa 2002.

Parrot A., Biblia i starożytny świat, Warszawa 1968.

Parrot A., Wśród zabytków Samarii i Jerozolimy, Warszawa: Pax 1971.

Polewska A., Na tropach biblijnych tajemnic, Kraków: Rafael 2008.

Rosik M., Archeolog czyta Biblię. Nowe odkrycia: fałszerstwa czy wyzwania dla wiary?, Wrocław: TUM Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej 2007.

Rosik M. (red.), Archeolog czyta Biblię. Świątynia Jerozolimska, Wrocław: Wydawnictwo TUM 2007.

Stefaniak L.W. (red.), Archeologia Palestyny, przedmowa W.F. Albright, Poznań-Warszawa-Lublin: Księgarnia Św. Wojciecha 1973.

Szewc E., Ossuaria a Nowy Testament, Wiadomości Diecezjalne Łódzkie 57 (1983) 21-27.

Śliwa J.R., Archeologia starożytnego Wschodu (Anatolia, Mezopotamia, Iran), Kraków 1981.

Śliwa J.R., Sztuka i archeologia starożytnego Wschodu, Warszawa 1997.

Thompson J.A., Biblia i archeologia, tłum. Anna i Krzysztof Komorniczcy, Warszawa: Pax 1965 (oryginał zob. niżej)

Tyloch W., Odkrycia w Ugarit a Stary Testament, Warszawa 1980.

Historia biblijna:

Bright N.J., Historia Izraela, tłum. J. Radożycki, Warszawa: Pax 1994

Daniel-Rops H., Życie codzienne w Palestynie w czasach Chrystusa, tłum. J. Lasocka, Warszawa: Cyklady 1994 i 2001

Donimirski A., Jerozolima – z dziejów miasta, Kraków 1996.

Grant M., Dzieje dawnego Izraela, Warszawa 1991.

Hanelt T., Dzieje Starego Testamentu w żywotach jego bohaterów, Gniezno 2006.

Jelito J., Historia czasów Starego Testamentu, Poznań 1961.

Jelonek T., Medytacje przed menorą, w serii "Z badań nad Biblią" (Kraków: Unum nry 1-16) - specyficzny wykład historii Izraela.

Krawczyk R., Starożytny Izrael. Szkice z historii i kultury, Siedlce 2001.

McCarter P.K. i in., Starożytny Izrael. Od czasów Abrahama do zburzenia Jerozolimy przez Rzymian, tłum. W. Chrostowski, Warszawa: Czytelnik 1994.

Metzger B., Goldstein D., Ferguson J., Wielkie wydarzenia czasów biblijnych, tłum. E. Czerwińska, red. wyd. polskiego W. Chrostowski, Warszawa: Vocatio 1998.

Ricciotti G., Dzieje Izraela, I-II, tłum. z wł. Z. Rzeszutek, Warszawa: Pax 1956.

Shanks H. (red.), Starożytny Izrael. Od Abrahama do Zburzenia Świątyni Jerozolimskiej przez Rzymian, tłum. W. Chrostowski, Warszawa: Vocatio 1994, 1999 i 2007.

Stępień M., Bliski Wschód, w: M. Jaczynowska, D. Musiał, M. Stępień, Historia starożytna, Warszawa 1999.

Wolski J., Historia powszechna. Starożytność, Warszawa 1990.

Zabłocka J., Historia Bliskiego Wschodu w starożytności (od początków osadnictwa do podboju perskiego), Wrocław 1987.

Montet R., Egipt i Biblia, Warszawa 1968.

Introdukcje do ST:

Charpentier E., Czytając Stary Testament, Włocławek: Włocławskie Wydawnictwo Diecezjalne 1993.

Hergesel T., Rozumieć Biblię. Jahwizm, Kraków 1992 - rec. H. Langkammera w: RT KUL 41 (1994) 102-103.

Jakubiec Cz., Wprowadzenie do ksiąg Starego Testamentu, Warszawa: Pax 1954.

Langkammer H., Stary Testament odczytany na nowo, Lublin 1992.

Łach S. (red.), Wstęp do Starego Testamentu (Wstęp do Pisma Świętego 2), Poznań: Pallottinum 1973.

Peter M., Wykład Pisma Świętego Starego Testamentu, Poznań: Pallottinum 1970, 2005.

Schmidt W.H., Wprowadzenie do Starego Testamentu, Bielsko-Biała 1997.

Schmoldt H., Wprowadzenie do Starego Testamentu, Warszawa: Verbinum 2005 (wstęp, spis treści i fragment książki zob. TU).

Stachowiak L. (red.), Wstęp do Starego Testamentu, Poznań: Pallottinum 1990.

Tyloch W., Dzieje ksiąg Starego Testamentu. Szkice z krytyki biblijnej, Warszawa: Książka i Wiedza 1985; 2004.

Ziółkowski Z., Najtrudniejsze strony Starego Testamentu, Warszawa: Adam 2005.

Świat ST:

de Vaux R., Instytucje Starego Testamentu, t. I-II (w jednym tomie), tłum. T. Brzegowy, Poznań: Pallottinum 2004

de Capoa C., Stary Testament. Postacie i epizody, Warszawa: Arkady 2007.

Lemaire A. (red.), Świat Biblii, tłum. B. Panek, Wrocław - Warszawa - Kraków: Ossolineum 2001 (oryg. Le monde de la Bible 1998).

Teologie ST:

Jelonek T., Orędzie Starego Testamentu, I-III, Kraków: Wydawnictwo m 1992.

Pawłowski Z., Teologia biblijna (Starego Testamentu) w perspektywie hermeneutycznej, Zeszyty Naukowe SBP 1 (2004).

von Rad G., Teologia Starego Testamentu, tłum. B. Widła, Warszawa: Pax 1986 (oryginał zob. niżej)

Schreiner J., Teologia Starego Testamentu, tłum. B.W. Matysiak, Warszawa: Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna ADAM i Instytut Wydawniczy Pax 1999

Niemczyk J.B., Tschirsnitz A., Dzieje ludów biblijnych w zarysie, Warszawa 1978.

Tschirsnitz B., Dzieje ludów biblijnych, Warszawa 1994.

Uwagi: